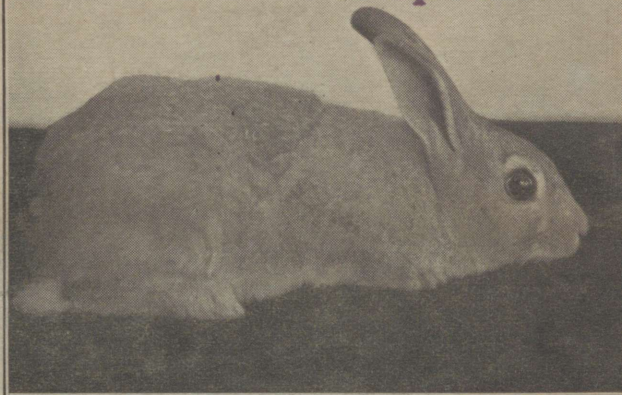

Duplum

Chinchilla- kodu jänes

V. Soonik

Tegelik kodujänesekasvataja

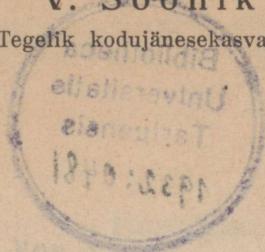
Esimene trükk

Autori kirjastus — Tallinnas 1932.

10051

V. Soonik

Tegelik kodujänesekasvataja

Chinchilla- kodujänes

Esimene trükk

Autori kirjastus — Tallinna 1932.

Sisu:

1. Eessõna.
2. Mis on chinchilla?
3. Chinchilla-kodujänes.
4. Kuidas välismaal chinchilla kodujänest hinnatakse.
5. Eluruumist.
6. Toitmine.
7. Chinchilla kodujänese normaal-raskuse tabel.
8. Paaritamine.
9. Kodujänesete tähtsamad tõud.

1. Eessõna.

Meil Eestis on mõne viimase aasta jooksul ligi 100 miljoni sendi eest kodujänesse nahku välismaalt sisseveetud, mis on tarvitatud peaaesjalikult kasukaiks ja naiste mantlite kaunistusiks. Nagu teada, keelas Vabariigi Valitsus hiljuti jänesse nahkade sisseveo, võimaldades seega riigile miljoneid kokkuhoidu. Oli varemgi ajalehe veergudel toonitatud valuuta kergemeelsest raiskamisest, sest ka meie oludes võib, vähemalt siseturu nõuete rahuldamiseks, jänesse nahku produtseerida. Nahkade sisseveokeeld võimaldab meilgi luua tulutoovaid kodujänesekasvatusi ja annab mõnelegi linna-, alevi- või maaelanikule ilusa kõrvalteenistuse juba seepärast, et see majandusharu ei nõua suurt kapitali ega oskust. Hiljuti põllutööministeeriumis peetud eriteadlaste, jänesekasvatajate ja organisatsioonide esindajate üldkoosolekul soovitati eriti pidada chinchilla-, hõbe-, havanna ja belgia hiidjäneseid. Meile on viimasel ajal mitmelt poolt chinchilla-jäneseid — ta moodsa värvi tõttu — sisseveetud, seepärast olen alljärgneva brošüüri kirjutand ja kavatsen enda aastate jooksul korjatud kogemuste ning välismaa kirjatööde järgi veel hõbe, havanna ja belgia hiidjāneste kohta niisamasuguseid brošüüre valmistada.

Loodan, et need read annavad jänesekasvatajaile mõnegi kasuliku näpunäite ja leiavad lahket kasutamist.

Nõmmel, juuli 1932 a.

A u t o r.

2. Mis on chinchilla?

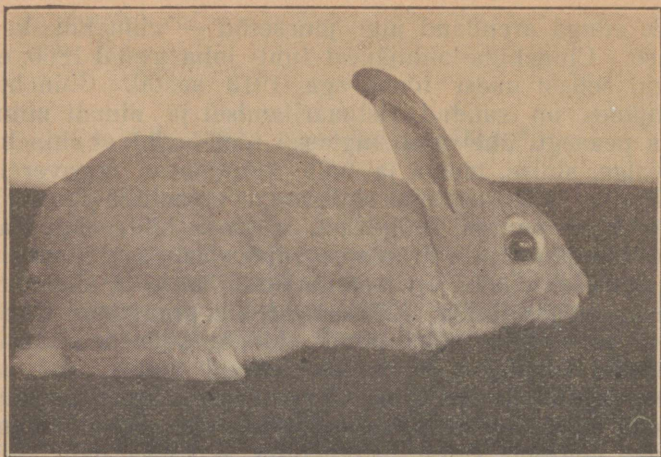
Chinchilla (loe: sinšilla) — ladina keeles chinchilla brevicandata ja chinchilla laniger Moll -- nime kannab villahiir, kes elutseb Lõuna-Ameerikas Andi mägedes ja ümbruses. See hiir on ligi 30 sm. pikk, 13 kuni 20 sm. pikkuse sabaga ja sarnaneb kujult väga jänesele. Chinchilla kehakatteks on hall karv, mille pikkus üle 2 sm. Karv on juurest sinakashall, keskelt vähe valkjam ja otsast tuhkjashall, üldtoon on hõbehall, kus juures tume värv ülekaalus. Kõhualune ja jalad on chinchillal pea-aegu valged, vurrud on juurtest tume pruunid, otstest aga hallid. Ilusa kooskõla keha värviga moodustavad suured mustad silmad. Ta toidab end puujuurtest, koor-test, metssibulaist ja puuviljast. Sigivus on niisama suur nagu jäneselgi. Ehk ta küll nagu mutt sageli põllud üles künnab, hinnatakse tema liha ja eriti nahka kõrgelt. Juba mõned aastasajad tagasi valmistasid lõuna-ameeriklased chinchilla villadest riiet, kaheksateistkümnendal sajandil tekitasid aga esimesed chinchilla kasukad Lõuna-Euroopas suurt tähelepanu ja möödunud sajandist peale on nahk harilikuks müügiobjektiks. Lõuna-Ameerika riigid kaitsevad chinchilla hävinemist jahiseaduste ja kaitsepiirkondadega, samuti chinchilla farmidega, selle peale vaata-mata jääb chinchilla harulduseks ja võimalik, et mõne kümne aasta pärast näeme teda ainult muuseumites. Praegu tuuakse igal aastal ligi 100.000 chinchilla nahka euroopasse, kus need daamide tujude ja moenõuete kohaselt kasutatakse mantli kraedeks, muhvideks j. n. e.

Chinchillale väga sarnane on veel teine jänesetaoline loom: Viscacha (loe: viskaša), kelle väärtust hinnatakse aga vähem.

3. Chinchilla-kodujänes.

Chinchilla nahk on otsitav ja väga hinnas, seepärast töötavad koosnerid juba aastaid kodujänesese nahkadest chinchilla taolisi nahku, samuti on jäneste kasvatajad

suure eduga arendand uue jänestetõu — chinchilla-kodujänese. Chinchilla-kodujänesest tunti juba aastal 1860, eriti räägiti sellest uuest tõust aga 1913 aastal. Chinchilla-kodujänes on saadud ristpaaritamisel ja nimelt mitmes riigis peaaegu ühel ajal. Inglased tõendavad, et chinchilla on valge, sinise, musta ja halli kodujänese segavereline järeltulija, sakslased aga seletavad, et chinchilla-jänestetõug on tekkinud suurest hõbedast, valgest hiid, angoora ja jänese-kodujänese. Prantsuse ajakirjast aga loeme, et chinchilla-kodujänes on metsiku kodujänese ja shampanja hõbejänese järeltulija. 1913 aastal, kui prantslane Dubovsky tõi oma värskelt „leiutatud“ chinchilla-jänese näitusele, tõendasid võistlejad, et see pole mingi uudis, vaid juba varem tuntud jänese tõug. Olgu kuis on, aga prantslased on selle kodujänese tõu arendamise alal palju töötanud ja isegi suurema seltsi: „Chinchilla — kasvatajate klubi“ asutanud. Ilmasõja päevil, kui inglise sõdurid sõitsid kodumaale puhkusele, viisid nad üksikud jäneseid kingina kaasa, sest ajast arenes ka Inglismaal ja Ameerikas Chinchilla-kodujäneste kasvatus hoogsalt. Kahtlemata on chinchilla-kodujänesel palju ühiseid jooni metsiku kodujänese, ta esineb aga nüüd ehtsa hõbehalli värvi kodujänese tõuna, mitte sinises, kollases ega pruunis värvis, nagu arvati mõnel pool veel aastaid tagasi. Suurus võib olla küll mitmesugune, värv on aga igal puhast tõugu chinchilla-jänesel ühesugune. Viimasel ajal on väljaarenend kaks tüüpi: suur ja väike chinchilla-kodujänes. Huvitav on, et iga üksik riik esitab chinchilla-jänese kohta oma standardi ja tingimused. Prantsusmaal peetakse chinchilla-kodujänese normaalkaaluks 2 kuni 2½ kilo, Šveitsis loetakse normaalkaaluks aga 3 kilo. Inglismaal on ametlikes eeskirjades kaks jaotust: suur ja väike chinchilla, sama jaotus on ka Saksaamaal maksev. Üldiselt arvatakse väikse chinchilla normaalkaaluks 2½ kuni 3½ ja suure raskuseks 3½ kuni 4½ kilo. Kehaehituselt peab chinchilla-jänes olema paenduv ja sihvakas, tugevate lihaste ja kontidega. Väike chinchilla näib oma laia rinna ehitusega veidi tüsedam ja ümargusem suurest. Sageli on chinchillal lõua all kott, mis ei tohiks aga olla liig suur. Käpad on tugevad, mis lõpevad kastanipruuni küüntega, valged pigmendita ehk värvita küüned loetakse puuduseks ja need jäneseid degeneeruvaks ehk väljasurevaks.

Väike chinchilla emajänes, 4 kuud vana (eksporteeritud Soomest Eesti Lamba ja Kitsekasvatuse Seltsi läbi).

Pea on piklik nurgeline ja silmad hästi suured; silmad on harilikult tumepruunid, tuleb ka erandeid ette, nende värviküsimusis on asjatundjail veel lahkarvamisi. Karvakatte värv peab olema puhast tõugu chinchilla-jänesel hele tuhkjashall, Inglismaal öeldakse „hõbehall“ ehk „pärlihall“. Nahk on käega katsudes tihe ja pehme. Tõmmates käega vastu karvade kasvu suuna, langeb karv ainult aeglaselt endisesse suuna tagasi. Vaatleme lähemalt üksikuid karvu, siis leiame, et karv on all juure juures valge, vähe kõrgemal tumesinine, selle järgi mustjaspruun, siis valge ja otsast must, seepärast tekib üldmulje hallikirju. Chinchilla-jänesetõug pole enda arenemise täiusel, sest ta karusnaha värvis leidub veel mõningaid puudusi, näit.: kuklas on kitsas valkjashall riba (heledam üldkattest), kõhualune sinakashall — ei tohi aga enam valge olla, seesugune jänes kuuluks praepannile — kuid ajajooksul kaovad ka need puudused. Saba on lühike, pealt must, milles hallikasvalgeid karvu ja alt valge. Karva pikkus on $2\frac{1}{2}$ — $3\frac{1}{2}$ sm.; must vähekarv on vähe pikem, kuna aluskarv on vaevalt 2 sm. pikkune. Tumesinine aluskarv on umbes $1\frac{1}{2}$ sm. pikkune, mida tumedam sinine, seda

parem. Ameerika chinchillaahiirel on sinine karv õige tume, see on peaaegu must. Juba noortelt mõne päeva vanustelt jäneseпоegadelt puutub silma aluskarva sinine toon.

Chinchilla-jänesel sünnib kuni 12 poega, neist jäetakse ellu ainult 5—6, sest kõiki ei jõua ema toita ja nii saaksime nõrgajõulised järeltulijad. Noortest poegadest kõrvaldatakse need, kellel sinine aluskarv on heledam.

4. Kuidas välismaail chinchilla-kodujänesest hinnatakse.

Ideaalse kodujänese omadused arvestatakse 100 punktiga.

Inglismaa

1. Nahk (tihe ja pehme)	25	punkti
2. Värv (ühetasane põhi küllalt sinine)	20	"
3. Looma välimus (üldmulje	20	"
4. Looma suurus ($5\frac{1}{2}$ — $6\frac{1}{2}$ ingl. naela	20	"
5. Kõrvad (rohkem püstiseisvad, keha värvi, ääred tumedad)	5	"
6. Pea (mitte tömp, kitsam)	5	"
7. Silmad (suured, läikivad, tumedad)	5	"
8. Käpad (mitte liiga suured, ühesugune värv)	5	"

Šveitsi

1. Nahk	20	punkti
2. Välistvärv	20	"
3. Vahevärvid	20	"
4. Alusvärv	15	"
5. Kehaehitus	10	"
6. Tervis	10	"
7. Kõrvad	5	"

Prantsusmaa

1. Värv	50	punkti
2. Üldmulje	10	"
3. Kehakuju	10	"
4. Kõrvad	10	"
5. Kuklavärv (mida vähem üldvärvist lahku läheb, seda parem).	10	"

6. Raskus (2—3 kg.)	5 punkti
7. Silmade värv	5 „

Saksamaa

1. Naha värv	20 punkti
2. Keha kuju	20 „
3. Tervis	10 „
4. Raskus	10 „

Väiksel chinchillal 5, 6 ehk 7 naela annavad 8, 9 ehk 10 punkti. Suurel chinchillal 7, 8 ehk 9 naela annavad 8, 9 ehk 10 punkti: 1. saksa nael võrdub $\frac{1}{2}$ kilogrammile.

5. Põhivärv	10 punkti
6. Vahevärv	10 „
7. Välistvärv	10 „
8. Värvi üleminek	10 „

5. Eluruumist.

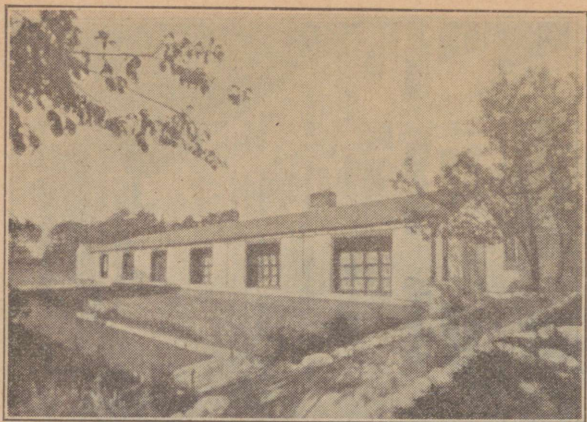
Chinchilla eluruum olgu ruumikas. Väiksele tõule tehakse harilikult puur, mille laius ja pikkus on 80 sm., kõrgus 70 sm. kuna suure looma puuri mõõdud peavad olema ka vastavalt suuremad, näit. laius ja pikkus 90 sm. kõrgus 80 sm. Chinchilla liikumise nõuded on suured, mis tingitud ta elavast iseloomust, seepärast nõuab ta ka suuremaid ruume kui mõni teine kodujänes. Soovitav on, kui vähegi võimalik, puure ka talvel väljas hoida. Oleks hää, kui saaks puurid asetada talveks varjulisse kohta, kas lahtise katuse või puude alla, et need lume tuisku ei mattuks. Väljas hoitava puuri ukse peab ööseks katma riide või õlgmatiga, et lumi sisse ei tuiskaks. Puudub õues või aias vastav koht puuride asetamiseks, siis võib neid hoida ainult kütmata ruumis, nagu pööningul, kuu-
ris, kuivas õhurikkas keldris või mujal, kuhu aga valgust küllalt ligi pääseb. Välistpuures kasvavad loomad on tugevad ja kannatavad vähe haiguste all, ka omavad nad ilusa, tiheda ja läikiva naha, mis jänesekasvatajale väga tähtis, sest oleneb tema töötasu meil Eestis ju peaasjalikult väärtuslikust nahast. Puure võib ehitada chinchillale, nagu iga teisele tõule, igasugusest materjalist, olgu see puu või kivi. Kaitset nõuavad loomad niiskuse ja tõmbe-
tuule eest.

Üks chinchilla-kodujänesekasvatuse ruum (Põhja-Ameerikas).

Soovitav on teha ukse alumine osa laudadest, jänese suuruse järgi umbes pea kõrguseni ja ülevalt traatvõrgust. See madal laudsein kaitseks jänest suvel kuuma päikese ja talvel tormide eest. Ka puuri asetusel peab silmas pidama, et see oleks kaitstud suvel kõrvetavast lõuna päikesest ja talvel tuultest. Talvel peaks panema loomadele rohkesti aluspõhku eriti külmal ajal. Puure puhastatakse talvel iga 14 ja suvel 7 päeva tagant. Halb õhk tekitab loomale silma ja hingamiselundite haigusi, samuti meelitab igasuguseid loomapiinajaid, kärpseid ja putukaid, ligi. Nende pahede vältimiseks on puhtus looma eluruumis, eriti chinchilla õrna värvi juures eriti tarvilik, mille eest iga jänesekasvataja peab hoolitsema. Aluspõhjana oleks väga soovitatav tarvitada kuiva turbapuru, mis imeb endasse niiskuse (raskuse poolest 9 korda suurema kui puru ise kaalub), peale selle hävitab turvas pisilasi ja halva haisu. Turbapuru võiks katta, kui see võimalik on, suvel raiutud õlgedega ja talvel pehmete heintega, see pole aga hädavajalik.

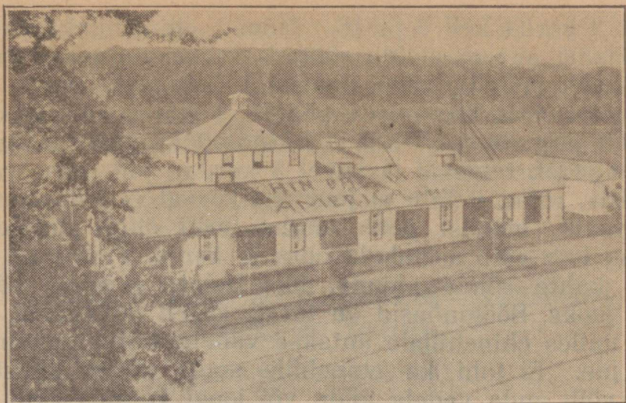
Uuemal ajal soovitatakse sageli ehitada jänese puuri põrand lattidest. Lattide vahe olgu 18 mm. Selline põrand kaetakse muidugi põhkudega ja olgu siin tähendatud, et parimaks põhuks peetakse kaerapõhku. Lattidest

Chinchilla eluruumid väljastpoolt vaadatuna.

põranda alla on kohane ehitada sahtli, nagu seda näiteks kaminais tuhakastidena näeme, kuhu langeb kõik mustus. Sel viisil ehitatud jänseruumi puhastamine on seotud vähema tüliga.

Talveks võiks emajänese puuris pesa ruum eraldada muust osast, soojust mõttes, laudadest vaheseinaga. Soovitav on jooksuaied puuri juures, kus jänased vabalt liikuda saaksid. Aia suurus olgu iga jänese perekonna jaoks vähemalt 2×3 mtr. Aeda ei tohi ehitada otse päikese paistesse, vaid jällegi varjatud kohta, et jänese nahk ei pleegiks. Aeda võib muidugi, kui seks ruumi on, ühest kohast teise tõsta, et jänased leiaksid alati uut värsket rohku. Kas aia traatvõrgust, laudadest või muust teha, oleneb kohalikest oludest ja igaühe enda soovist. Täiskasvand isajänese aeda ei ole soovitatav paigutada emajänese naabrusesse, sest et tema naabrus teeb isajänese rahutuks. Ma tarvitan jänese aiaks õhukesi $\frac{3}{4}$ " praaklaudu, selletõttu on jänased, kes arad loomad, rohkem kaitstud välismõjudest. Läbi traatvõrgu nad võivad näha näiteks aiale lähenevat koera või mõnda teist „koletist“, millele võib järgneda südamerabandus. Aia kõrgus olgu vähemalt 65 sm., pealt võiks siis katta võrguga, eriti kui jänased vanemaks saavad, või näha on, et nad üle karata katsuvad; ühe meetrilise aia kõrguse juures osutub võrk

Ühe Ameerika chinchilla-kasvatuse üldvaade.

juba üleliigseks. On ka päeval, kus jäneseid järelvalveta aias viibivad, kasse ja koeri karta, siis ei saa võrgust loobuda milgil juhusel. Iga jänese pidaja tunneb ise enda loomi ja nende kalduvusi, on tal mullakaevajaid loomi, siis peab ta neile leidma tõkkeabinõu, et jäneseid ära ei põgeneks. Seks on kohane puust vaiu plangu ääres umbes 4 sm. vahedega maa sisse taguda või traatvõrgu maapinnale asetada.

6. Toitmine.

Kodujänesele käärima läinud rohtu või külmand juurikaid anda, on suurim eksitus, see tekitab kõhuhaigusi ja võib lõppeda isegi surmaga. Toitmisel peab olema alati ettevaatlik, et ei anta sooja märga rohtu ega heinu, samuti hallitand vilja. Toit olgu mitmekesine ja puhas, mida ei tohiks korruga ette anda rohkem kui loom suudab süüa kahe tunni jooksul. Antakse talle palju värsket rohtu, siis tallab ta selle mustaks, mida hiljem sööb ajaviiteks, sest ta armastab peaaegu alati midagi närida. Soovitav on, et närimisel oleks ka vahet, see kindlustab uueks einetamiseks parema isu. Igaüks katsugu ise kindlaks teha, kui palju ta jänese hävitab toitu ühekordsel söötmisel, et selle järgi saaks talle anda vastava hulga. Soovitav on jäneseid süüa 3 korda, näiteks kell 8, 14 ja 20 ja

talvel 2 korda kell 8 ja 18. Mõned chinchillakasvatatajad tõendavad, et toorestoidu söötmisega saavutatakse ilusam karusnahk ja hoidutakse mõnestki haigusest, mida võin ütelda ka enda kogemuste põhjal. Toitmise reeglid oleks lühidalt järgmised: Toita järjekindlalt kindlaks määratud kellaaegadel, talvel 2 ja suvel 3 korda; toit olgu vaheldusrikas, rohu, heinte ja juurvilja kõrval ei tohi puududa ka teravili, viimast peab andma eriti õhtul jõutoiduna. Vanem leib võib asendada odra ja kaera. Puuris on soovitatav kahte sõime pidada, üks heinte ja teine värske toidu jaoks. Sööginõusid on tarvis sageli puhastada, eriti neid, milles chinchillale antakse vedelat toitu, nagu pudru kõrti jne. Ei tohi ka chinchilla soola nõuet unustada, mida võib anda vedela toidu või joogi veega. Eriti soovatakse toidule lisada linaseemneid, mille söötmine tõstab chinchilla karva läiget. Ka talvel peaks loomad saama rohelist toitu nagu: kaalika, naeri või kapsa lehti, niisamuti võiks seks otstarbeks kaeru toas mulla kastides kasvatada. Ei tohi aga anda märga rohelist toitu, see tekitab seedimisrikkeid. Vett anda soovivad peaaegu kõik chinchilla-jänesekasvatatajad, mille tõttu pidada paenduv karv kasvama. Imetajaile on soovitatav lisada joogivee hulka vähe suhkurt ning piima, kuna ainult piimaga jootmine, nagu tähelepandud, tekitab küll rasva, ei suurenda aga imetaja jänese piimaandi. Seda teab muidugi iga jänese kasvataja, et ta hoolealused närvivad ka heameelega puu oksa. Okste — olgu need paju, tamme, vahtra või muu puu oksad — närimisega nüristavad jäneseid oma esimesi hambaid, mis muidu liiga pikaks kasvaks, ka ergutavad mõned puu koore all olevad mahlad söögiisu ja seedimist.

Jänesekasvatatajate juures valitseb sageli see arvamine, et kammimist ja harjamist vajab ainult Angoora jänes, keda peetakse villa pärast. See on ekslik, ka teiste jänese tõugude, eriti chinchilla harjamine vähemalt kord nädalas on tarvilik, mis elustab nahka ja karva kasvu, samuti kõrvaldab osalt parasiite ja parandab jänese üldtunnet. Karvaajamise ajal on harjamine hädavajalik, niisamuti on linaseemnete söötmine sel ajal eriti soovitatud loomaarstide ja jänesekasvatatajate poolt. Seitsme ehk kaheksa kuu vanuse chinchilla nahk on omas täies hülguses s. o. loom tapmiseks küps. Iga jänesekasvataja teab, et üks kõige

hädaohtlikum ja väga sageli ettetulev kodujänesete haigus on koksidiid, mida väljaarstida peaaegu võimatu ja mis tihti tapab terve jänesekarja. Nagu välismaa jänesekasvatuse ajakirjust lugesin, on nüüd lihtne abinõu selle haiguse ärahoidmiseks leitud, rohi, mis ka meil Eestis kasvab, see on koirohi. Paar korda nädalas, nagu nendes soovitatakse, tuleb jänese toidu hulka koirohtu panna, mis koksidiidse eest kaitseb.

7. Chinchilla kodujänesete normaalraskuse tabel.

V a n a d u s (kuudes).

	1	1 ^{1/2}	2	2 ^{1/2}	3	3 ^{1/2}	4	4 ^{1/2}	5	6	7	8	8	10
Suur	500 gr.	750	1125	1450	1750	2065	2375	2625	2875	3250	3625	3950	4152	4375
Väike	313 gr.	500	688	875	1000	1375	1563	1688	1750	2063	2315	2500	2625	2750

Märkus: Nuumamine niihästi pärivuse omadused võivad tõsta raskust 500 gr. võrra.

8. Paaritamine.

Suur-Chinchilla jäneseid kuuluvad suuruse poolest keskmiste tõugude liiki, selletõttu peab suur-chinchilla emajänes olema paaritamiseks vähemalt 9 kuud vana ja isajänes 10. Väikest chinchilla tõugu emajänesest võib aga paaritada 7 kuu ja isajänesest 9 kuu vanuselt. Nooremate jäneste paaritamisel saame nõrgajõulisi ja kiduraid poegi. Paaritamise ajal olgu nahk tihe ja läikiv, sest kõik omadused, mis on jänestel paaritamisel, omandavad ka järeltulijad. Eelpool mainitud vanus käib ainult tervete ja normaalselt arenenud loomade kohta, on loomad haiglased ja nõrgad, siis peab paaritamise edasi lükkama. Chinchilla-kodujänesete kasvatuse asutamisel on kõige õigem alguses muretseda mõned noored paari kuu vanused pojad, sest need kohanevad parem ümbrusega kui vanad ja ühtlasi avaneb võimalus jälgida nende arenemist ja toitmisel hoolitseda, et jänese oma vanusega võrreldes ei erineks normaalkaalust. Talvel omavad jäneseid tiheda, vastupidava ja üldse väärtuslikuma naha, seepärast eelistatakse ka mitmel pool just talvist paaritamist. Pean kohe tähendama, et väikse-chinchilla nahk tihedam ja väärt-

tuslikum on kui suure-chinchilla nahk. Ei ole soovitatav paaritada neid jäneseid, kelle karvakate liig lühike ja kelle nahal valgeid plekke, nende paaritamisega suurendaksime puudustega jäneste arvu. Paaritamise puhul viiakse emajänes isase puuri, mitte ümberpöörduvalt. On sugutamine õnnestunud, siis langeb isajänes uriseva häälega emajänesele seljast maha, teistkordne paaritamine on siis täiesti üleliigne. On emajänes mingil põhjusel liiga „külm“ ja ei lase isajänesel ligi, siis pandaagu ta üheks ööks tühja isajänesele puuri ning antagu talle petersilli juuri ja köömli seemneid süüa. Teisel hommikul katsetagu siis paaritamisega uuesti. Kahjuks leidub jänesekasvatustes vahel ka seesuguseid emajäneseid, kes enda ligi laseb ainult ühte teatud isajänesest, need juhtumised on aga harukordsed. Tõujäneseid ei ole soovitatav liigtugevasti sööta, sest on tähele pandud, et nuumatud emajäneseid toovavad liig vähe poegi ilmale, või üldse ei poegi. Jänes poegib 30. või 31. päeval, harva ka 34. päeval peale paaritamist. Pojad sünnivad harilikult öösel või vara hommikul. Mõnelt poolt soovitatakse poegimise kergendamiseks lisada emajänesele toidule noaotsa täis väävlit pulbrit, alates 28. päevast. Puur tuleb põhjalikult puhastada juba nädal enne poegimist ja jänesele anda pesa ehitamiseks rikkalikult pehmeid heinu. Pesa ehitamisele asub jänes harilikult 27. päeval — mõni ka varem, isegi 15. päeval — kandes suus heinu ja enda karvu, mis ta kitkub kõhualt, puuri pimedasse nurka. Võõra jänese või mõne teise looma karvu lisaks anda on suur eksitus, emajänes tunneb need juba lõhnast ära ja võib selle tagajärjel isegi enda pojad maha jätta. Sel ajal peab valvama, et joogivesi — soovitatav vähese piimaga ja suhkruga segatult — puuris ei puudu, sest pesaehituse materjali suus kandmine kuivatab looma ilanahka ja tekitab janu, niisamuti januneb ta sünnitamispaaviku puhul. Joogivee puudusel imeb mõni poolmetsik jänes isegi enda vastsündinud pojad verest tühjaks. Peale poegimist tuleb vastsündinute arv kindlaks teha ja kui neid on üle 6 siis nõrgemad hävitada, sest emajänes ei jõua koduloomana palju poegi imetada nii, et kõigist kasvaksid elujõulised loomad. Soovitatav on ühel ajal paaritada mitu emajänesest, siis saab peale poegimist nende poegi asetada, igasse pesa võrdse arvu, sest üks jänes sünnitab vähem, teine

rohkem poegi. Poegade jaotuse võib ainult siis teha, kui emajänes on puurist eemal, seks tuleb talle paariks tunniks kõrvaldada, et võõraslapsed tunnustamiseks vahepeal omandaksid puuri haisu. Emajänes imetab oma poegi harilikult 2 korda päevas, hommikul ja õhtul. Pojad peaksid jääma chinchilla ema juure vähemalt kahe ja poole kuu vanuseni. On lahutamise hetk käes, siis soovitaksin ema jaoks uue puuri välja vaadata ja ema ära viia, poegi aga vana puuri edasi jätta. Et mitte kaotada imetamise kiire pidurdamisega emajänesese piimaandi on soovitatav veel 1 nädala jooksul emajänesest ööseks tuua ta poegade juure.

Kaheksanda ja kümnennda nädala vahel on noortel poegadel esimene karvaajamine, mis kehalt nõuab suurt jõupingutust. Kui pojad emarinnast lahutatakse ja oma toidule üle viiakse, tuleb esialgselt söötmisega väga ettevaatlik olla. Suvel on soovitatav väiksel määral puhtaid võilille lehti anda, talvel kergelt seedivat pehmet toitu, näiteks kaera helbeid ja ainult üks kord päevas (toidule juurelisada vähe soola.) Kuiva rammusat heina võib igal ajal ja piiramata arvul anda; et esialgne toit poegadel vedel oli, olgu uue toidu kõrval ka rikkalikult vett.

Nelja kuu vanustena tulevad noored isased chinchillad lahutada emastest, kui isased juba varem ei ole ülesnäidanud enda riiakust. Iga isajänes oma puuri!

Emajänesed võivad, kui nad rahulikult elavad, kuni kuue kuu vanuseni ja veel kauemgi ühte jääda. Loomad, keda kasvatatakse üksikult, arenevad harilikult parem. Isaste puurid olgu emastest eemal, et isaloomad emaseid näha ega nende lõhna tunda ei saaks, mis teeks neid asjatult rahutuks.

Peale selle, kui emajänes poegadest lahutatakse, on soovitatav talle anda enne uut paaritamist, vähemalt kahe nädaline puhkus.

9. Kodujänesete tähtsamad tõud (suuruse järele).

I. Suured tõud (raskus keskmiselt 4—8 kg.)

1. Belgia hiidjänes. 2. Saksa valge hiidjänes. 3. Saksa maatõugu jänes. 4. Saksa oinas. 6. Saksa suur lapiline.

II. Keskmised tõud (raskus keskmiselt 2½—3½ kg).

1. Inglise oinas.
2. Meisneri oinas.
3. Sinine Viini.
4. Jaapani kodujänes.
5. Prantsuse hõbejänes.
6. Saksa suurhõbe.
7. Jänes-kodujänes.
8. Suur-chinchilla.
9. Muuvärvilised viini jänesed.
10. Havanna-jänes.
11. Alaska-jänes.
12. Thüringeni jänes.
13. Angoori jänes.
14. Opossum-jänes.
15. Rebane-kodujänes.

III. Väiksed tõud. (raskus keskmiselt 2 kg.)

1. Luxkodujänes.
2. Väike-chinchilla.
3. Väike hõbejänes.
4. Hollandi jänes.
5. Vene jänes.
6. Black and tan jänesed (mustad ja sinised).
7. Inglise lapiline.

VI. Kääbustõud (raskus keskmiselt 1—1½ kg.)

1. Hermeliin ehk Poola kodujänes.
2. Saksi hermeliin.

A-10051

(
1